

DATOS IDENTIFICATIVOS				
Bases pedagóxicas da educación especial				
Materia	Bases pedagóxicas da educación especial			
Código	O05G110V01909			
Titulación	Grao en Educación Infantil			
Descritores	Creditos ECTS	Sinale	Curso	Cuadrimestre
	6	OP	3	2c
Lingua de impartición	Castelán			
Departamento	Didáctica, organización escolar e métodos de investigación			
Coordinador/a	González Fontão, María del Pilar			
Profesorado	Fernández Guerra, Ernesto González Fontão, María del Pilar			
Correo-e	mpfontao@uvigo.es			
Web				
Descrición xeral	A materia de Bases Pedagóxicas da Educación Especial é optativa de 3º curso no plan de estudos da titulación de Grao de Educación Infantil, polo que trata de complementar a formación sobre a conceptualización do eido educativo que trata e dos suxeitos con necesidades específicas de apoio educativo. No mesmo senso, o manexo de recursos e instrumentos dende o punto de vista científico e funcional,a interiorización de pautas de intervención educativas máis idóneas para compensar as características educativas destes suxeitos e as tomas de decisións en relación coa atención á diversidade, van ser os aspectos esenciais que se traballarán nesta materia. A finalidade da atención á diversidade é proporcionar a todo o alumnado unha educación axeitada ás súas características e necesidades.No plano pedagóxico implica a necesidade de articular unha actuación didáctica que permita atender simultáneamente e con eficacia a uns alumnos que se van diferenciando progresivamente como resultado da propia escolaridade, dos contextos persoais e familiares así como dos intereses que se manifesten en distintos momentos evolutivos. Consideramos que o mestre de Educación Infantil debe dominar unha serie de competencias de tipo conceptual, procedimental e actitudinal para realizar unha correcta resposta educativa sobre os distintos tipos de necesidades específicas de apoio educativo nunha escola inclusiva.Requírese unha formación específica en aspectos fundamentais da nova educación inclusiva fundamentada nos principios de igualdade e equidade para todo o alumnado, para que teñan as mesmas oportunidades de aprendizaxe e as mesmas posibilidades de desenvolvemento das súas capacidades en igualdade de condicións.			

Competencias de titulación	
Código	
A1	Coñecer os obxectivos, contidos curriculares e criterios de avaliación da Educación Infantil
A2	Capacitar os docentes para que aprendan a promover e facilitar as aprendizaxes na primeira infancia, desde unha perspectiva globalizadora e integradora das diferentes dimensións cognitiva, emocional, psicomotora e volitiva
A3	Deseñar e regular espazos de aprendizaxe en contextos de diversidade que atendan ás singulares necesidades educativas dos estudantes, á igualdade de xénero, á equidade e ao respecto aos dereitos humanos
A4	Proporcionar ás alumnas e aos alumnos recursos para fomentar a convivencia na aula e fóra dela e abordar a resolución pacífica de conflitos. Saber observar sistematicamente contextos de aprendizaxe e convivencia e saber reflexionar sobre eles
A5	Promover estratexias adecuadas para que na súa futura práctica docente as alumnas e alumnos poidan reflexionar en grupo sobre a aceptación de normas e o respecto aos demais. Promover a autonomía e a singularidade de cada estudante como factores de educación das emocións, os sentimentos e os valores na primeira infancia
A9	Coñecer a organización das escolas de educación infantil e a diversidade de accións que comprende o seu funcionamento. Asumir que o exercicio da función docente debe perfeccionarse e adaptarse aos cambios científicos, pedagóxicos e sociais ao longo da vida
A11	Reflexionar sobre as prácticas de aula para innovar e mellorar o labor docente Adquirir hábitos e destrezas para a aprendizaxe autónoma e cooperativa e promovela nos estudantes

A12	Comprender a función, as posibilidades e os límites da educación na sociedade actual e as competencias fundamentais que afectan aos colexios de educación infantil e aos seus profesionais. Coñecer modelos de mellora da calidade con aplicación aos centros educativos
B1	Capacidade de análise e síntese
B2	Capacidade de organización e planificación
B5	Coñecemento de informática
B6	Capacidade de xestión da información
B7	Resolución de problemas
B8	Toma de decisións
B9	Traballo en equipo
B10	Traballo nun contexto internacional
B11	Habilidades nas relacións interpersoais
B12	Recoñecemento da diversidade e multiculturalidade
B13	Razoamento crítico
B14	Compromiso ético
B15	Aprendizaxe autónoma
B16	Adaptación a novas situacións
B21	Motivación pola calidade

Competencias de materia

Resultados previstos na materia	Resultados de Formación e Aprendizaxe	
Adquirir os coñecementos básicos dos aspectos educativos do alumnado con necesidades específicas de apoio educativo e comprender os distintos discursos ideolóxicos e teóricos que sustentaron a Educación Especial como práctica educativa (da segregación á inclusión)	A1 A2	B1 B6 B9 B12 B14
Analizar os diversos modelos de escolarización para os alumnos/as con necesidades específicas de apoio educativo, atendendo ós seus déficits e necesidades.	A3 A11	B1 B2 B6 B7 B9 B12 B13 B14 B15 B16
Conceptualizar, analizar e describir as variables implicadas nos procesos de E-A, así como a súa posible incidencia nas diversas alteracións do mesmo.	A2 A9	B1 B2 B6 B7 B8 B9 B12 B13 B14 B16
Desenvolver actitudes positivas cara as persoas con discapacidade, dende unha perspectiva de normalización e integración.	A3 A11 A12	B12 B14
Adquirir unha actitude responsable, como futuro docente, na educación dos discentes atendendo ás súas necesidades específicas utilizando estratexias de comunicación,interacción e de traballo en equipo interprofesional para afronta-la ensinanza en contextos de diversidade.	A3 A11 A12	B9 B11 B12 B14 B16 B21
Coñecer e deseñar respostas educativas segundo os modelos teóricos básicos de resposta á diversidade na aula e centro empregando actitudes positivas cara o alumnado con necesidades específicas de apoio educativo.	A1 A2 A3 A5 A9 A11	B1 B2 B6 B7 B8 B9 B12 B13 B14

Comprender a natureza e problemas didácticos,organizativos e formativos que afectan á educación cando se enfronta a situacións de diversidade,desigualdade e heteroxeneidade.	A1 A3 A5 A9 A11 A12	B2 B7 B8 B9 B12 B13
Coñecemento e aplicación axeitada de instrumentos de identificación de necesidades específicas de apoio educativo e intervencións máis usuais no campo da Educación Especial, así como as estratexias psicopedagóxicas máis axeitadas en cada caso.	A2 A3 A5	B2 B7 B8 B9 B12 B15
Coñece-los recursos do sistema educativo para dar resposta ás necesidades específicas de apoio educativo.	A2 A3 A4 A5 A11	B1 B2 B5 B6 B7 B8 B9 B10 B11 B12 B13 B14

Contidos	
Tema	
Bloque I. Bases conceptuais e marcos de actuación	1. Panorama actual da Educación Especial: enfoques. 2. Lexislación e atención á diversidade: estructura do sistema educativo. 3. Respuesta a las necesidades educativas desde el currículo.
Bloque II. Procesos de intervención en persoas con necesidades educativas	4. As necesidades educativas referidas as dificultades de aprendizaxe. 5. As necesidades educativas referidas a situacions de desventaxa educativa 6. As necesidades educativas referidas as altas capacidades. 7. As necesidades educativas referidas o retraso mental. 8. As necesidades educativas referidas as dificultades visuais. 10. As necesidades educativas referidas as dificultades auditivas. 11. As necesidades educativas referidas as dificultades motóricas. 12. As necesidades educativas referidas as dificultades psíquicas e conductuais.

Planificación			
	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Foros de discusión	0	4	4
Presentacións/exposicións	15	5	20
Titoría en grupo	3	6	9
Estudo de casos/análises de situacións	17	3	20
Sesión maxistral	10	30	40
Traballos de aula	8	0	8
Traballos e proxectos	0	32	32
Probas de tipo test	2	0	2
Estudo de casos/análise de situacións	0	15	15

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente	
	Descrición
Foros de discusión	Actividade desenvolvida nun contorno virtual na que se debaten temas diversos relacionados co ámbito académico e/ou profesional
Presentacións/exposicións	Exposición por parte do alumnado ante o docente e/ou un grupo de estudantes dun tema sobre contidos da materia ou dos resultados dun traballo, exercicio, proxecto... Pódese levar a cabo de maneira individual ou en grupo.
Titoría en grupo	Entrevistas que o alumno mantén co profesorado da materia para asesoramento/desenvolvemento de actividades da materia e do proceso de aprendizaxe.

Estudo de casos/análises de situacións	Análises dun feito, problema ou suceso real coa finalidade de coñecelo, interpretalo, resolvelo, xerar hipóteses, contrastar datos, reflexionar, completarcoñecementos, diagnosticalo e adestrarse en procedementos alternativos de solución.
Sesión maxistral	Exposición por parte do profesor dos contidos sobre a materia obxecto de estudo, bases teóricas e/ou directrices dun traballo, exercicio ou proxecto a desenvolver polo estudante.
Traballos de aula	O estudante desenvolve exercicios ou proxectos na aula baixo as directrices e supervisión do profesor. O seu desenvolvemento pode estar vinculado con actividades autónomas do estudante.

Atención personalizada

Metodoloxías	**Descrición**
Titoría en grupo	Entrevistas que o alumno mantén co profesorado da materia para asesoramento/desenvolvemento de actividades da materia e do proceso de aprendizaxe. O estudante ou o grupo presenta o resultado obtido na elaboración do programa a desenvolver sobre a temática da materia, ou mesmo formula cuestións sobre os atrrancos que poden xurdir durante o proceso
Probas	**Descrición**
Traballos e proxectos	Entrevistas que o alumno mantén co profesorado da materia para asesoramento/desenvolvemento de actividades da materia e do proceso de aprendizaxe. O estudante ou o grupo presenta o resultado obtido na elaboración do programa a desenvolver sobre a temática da materia, ou mesmo formula cuestións sobre os atrrancos que poden xurdir durante o proceso

Avaliación

	Descrición	Cualificación
Foros de discusión	Actividade desenvolvida nun medio virtual na que se debaten temas diversos relacionados co ámbito académico e/ou profesional.	5
Presentacións/exposicións	Exposición por parte do alumnado ante o docente e/ou un grupo de estudantes dun tema sobre contidos da materia ou dos resultados dun traballo, exercicio, proxecto... Pódese levar a cabo de maneira individual ou en grupo.	10
Traballos de aula	O estudante desenvolve exercicios ou proxectos na aula baixo as directrices e supervisión do profesor. Pode estar vinculado o seu desenvolvementos con actividades autónomas do estudante.	15
Traballos e proxectos	O estudante presenta o resultado obtido na elaboración dun documento sobre a temática da materia, na preparación de seminarios, investigacións, memorias, ensaios, resumos de lecturas, conferencias, etc. Pódese levar a cabo de maneira individual ou en grupo, de forma oral ou escrita	20
Probas de tipo test	Probas para avaliación das competencias adquiridas que inclúen preguntas pechadas con diferentes alternativas de resposta (verdadeiro/falso, elección múltiple, emparellamento de elementos...). Os alumnos seleccionan unha resposta entre un número limitado de posibilidades.	30
Estudo de casos/análise de situacións	Proba na que se presenta unha situación ou problemática xa dada ou que pode darse, partindo dos diferentes factores involucrados, a análise dos antecedentes, condicións, da situación, etc.	20

Outros comentarios sobre a Avaliación

Nota: As cualificacións do cadro precedente aparecen expresadas en porcentaxes

AVALIACIÓN ALUMNADO PRESENCIAL

Para superar a materia será necesario, acadar como mínimo o 50% da puntuación nas seguintes probas:

1. Traballos e proxectos + presentacións/exposicións (Necesario obter un mínimo de 1,5 puntos)
2. Estudo de casos/análise de situacións (Necesario obter un mínimo de 1 punto)
3. Proba tipo test modalidade A (Necesario obter un mínimo de 1,5 puntos)
4. Traballos de aula+Foro de discusión (Necesario obter como mínimo 1 punto)

Son criterios sumativos entre sí e nunca se poderá sumar se nalgún deles non se conquire o mínimo establecido.

AVALIACIÓN ALUMNADO NON PRESENCIAL:

A avaliación deste alumnado farase de igual xeito que a do alumnado presencial, agás nas probas de Traballos de aula e presentacións/exposicións, sendo incrementada a puntuación correspondente destas á do tipo Test. É decir, para superar a materia haberá que acadar como mínimo o 50% da puntuación nas seguintes probas:

1. Traballos e proxectos (necesario obter un mínimo de 1 punto)

2. Estudo de casos/análise de situacións (necesario obter un mínimo de 1 punto)

3.Proba tipo test modalidade B (necesario obter un mínimo de 2,75)

4. Foro de discusión (necesario obter un mínimo de 0,25)

Son criterios sumativos entre sí e nunca se poderá sumar se nalgún deles non se conquire o mínimo establecido.

IMPORTANTE:

-Todos os alumnos/as que non acaden unha asistencia aproximada a un 70%-80% das clases teórico-prácticas, pasarán automáticamente á forma de avaliación non presencial.

--A fórmula a aplicar na proba tipo test será: P=A-(E/n-1), onde P=puntuación, A= acertos, E=erros, n=nº de alternativas de resposta. Haberá 3 alternativas de resposta, sendo só unha delas a correcta.

-As actividades teóricas e prácticas poderán ser realizadas polo alumnado asistencial individualmente ou en grupo (máximo de 4-6). O alumnado non asistencial realizará as actividades de xeito individual.

SEGUNDA CONVOCATORIA (XULLO):

Conservaranse as cualificacións das probas superadas en xuño, tendo que examinarse só das partes non superadas.

Bibliografía. Fontes de información

Bibliografía básica:

ARMAS, M. (2007). *Prevencióne intervención ante problemas de conducta. Estrategias para centros educativosy familias*. Madrid: Wolters Kluwer.

ARNAIZ, P. (2003). *Educación inclusiva: una escuelapara todos.* Aljibe: Málaga.

ROJAS DEL ALAMO, P. (2005). *Bases pedagógicas de la Educación Especial: Profesionales y Programas*.Granada: Grupo Editorial Universitario.

LUQUE PARRA, D.J. (2006). *Orientación educativa eintervención psicopedagógica en el alumnado con discapacidad: análisis de casosprácticos*. Archidona: Aljibe.

Kyriazopoulou, M. y Weber,H. (editors) 2009. *Desarrollo de indicadores sobre educación inclusiva enEuropa,* Odense, Denmark: European Agency for Development in Special NeedsEducation.

Bibliografía complementaria:

AINSCOW, M. (2001). *Desarrollo de escuelasinclusivas: Ideas, propuestas y experiencias para mejorar las institucionesescolares*. Narcea: Madrid.

DEUTSCH-SMITH, D. (2007). *Basespsicopedagógicas de la educación especial: enseñando en una época deoportunidades.* Pearson Alhambra

VIDAL, J.G.; MANJÓN, D.G.; HERRERA,J.A. (2005). *Guía para la programación eintervención en Educación Especial*. Madrid: EOS Gabinete de OrientaciónPsicológica.

SEIJO, D. (2008). *Educación especial, competencias docentes para atención de alumnos connecesidades específicas de apoyo educativo: formación y recursos didácticos.* Port-Royal Ediciones.

SÓLA MARTINEZ, T.; LÓPEZ URQUIZAR, N. yCÁCERES RECHE, Mª. P. (2006). Perspectivas didácticas y organizativas de laeducación especial. Granada: Grupo Editorial Universitario.

InformaciónComplementaria:

AA.VV. (2006). *La intervención en educación especial: propuestasdesde la práctica*. Madrid: CCS.

ACOSTA, V.M. (2006). Los problemas de las personas sordas para suintegración en el mundo laboral. Análisis de la realidad y propuestas deacción. *Innovación Educativa*, 16,257-273.

ALCANTUD, F.; SOTO, F.J. (2003). *Tecnologías de ayuda en personas contrastornos de comunicación*. NauLlibres: Valencia.

AMORÓS, P. y AYERBE, P. (2000).*Intervención educativa en inadaptación social*. Madrid: Síntesis.

BAÑASCO, M.R. (2007). *La inteligencia emocional en educación especial*. TutorialFormación, S.L.L.

BENITO, Y. (Coord.) (2000).*Intervención e investigación psicoeducativas en alumnos superdotados*.Salamanca: Amarú.

BARRACA, J. ARTOLA, T. (2004). La identificación de alumnos con altascapacidades a través de la EDAC. *Revistade Psicología y Psicopedagogía*, 3 (1) 3-18.

CARDONA MARTÍN, M. y otros (2001).*Adaptemos la escuela. Orientaciones antela discapacidad motórica.* Archidona: Aljibe.

CURRAS, C. (2001). A orientación educativa e profesional en Galicia. *RevistaGalega do Ensino*. Educación Especial, 32,25-34.

DEUTSCH-SMITH, D. (2007). *Basespsicopedagógicas de la educación especial: enseñando en una época deoportunidades.* Pearson Alhambra

ECHEITA SARRIOMANDIN, G. (2006). *Educaciónpara la inclusión o educación sin exclusiones*. Madrid: Narcea.

ELLIS, J. L. y WILLINSKY (1999). *Niñasy mujeres superdotadas*. Madrid: Narcea.

ESTEBAN, R.M. (2002). Adaptaciones curriculares individuales ydiversificación curricular. La respuesta del profesor a las necesidadeseducativas especiales. Granada Grupo Editorial Universitario.

ESTRELLA, E. (2007). Nuevas tecnologías aplicadas a la educaciónespecial. Tutorial Formación, S.L.L.

Fernández Batanero, J. M. (2010).Estrategiasy prácticas educativas eficaces para la inclusión educativa: Un estudio de casoen Andalucía. Archivos Analíticos de Políticas Educativas=Education PolicyAnalysis Archives, 18, 22.

Fernández Batanero, J. M. (2011). A labúsqueda de elementos diferenciadores que aumentan los resultados y lasexpectativas de alumnos en riesgo de exclusión educativa.Revista de educación,ISSN 0034-8082, Nº 355, 2011, págs. 197-199.

GALLEGO ORTEGA, J.L. (2007). La gestión del aula para aprender lengua. *Innovación Educativa*, 17, 187-195.

GARCIA FERNANDEZ, J. A. (2001). Contextos escolares inclusivos e alumnoscon necesidades educativas especiais. *Revista Galega do Ensino*.Educación Especial, 32, 73-88.

GARCIA SEIJO, M.I. yFERREIRO, X. (2006). A inmigración e as súas consecuencias na escola: unhaproposta de traballo para a titoría educativa*. Innovación Educativa*, 16, 111-119.

GONZALEZ FONTAO, M. P.(1997). La atención a la diversidad. En CID, A.(Coord.). *Practicum I. Practicas deobservación para el título de Maestro* (Pp. 105-116). Orense: Copytema.

GONZALEZ FONTAO, M. P.(1997). *Capacidad de imagen y creatividad*.Vigo: Servicio de publicaciones de la Universidad de Vigo.

GONZALEZ FONTAO, M. P. y MARTINEZ SUAREZ, E. (2007). Evaluacióncualitativa de la creatividad. *InnovaciónEducativa*, 17, 209-220.

GUINEY, D.; OBRIEN, T. (2003). *Atención a ladiversidad en la enseñanza y el aprendizaje. Principios y práctica.* AlianzaEditorial: Madrid.

HERNANDEZ, A. (2008). *Aspectos generales y legislación internacional sobre educación especial*.Impredisur, S.L.

LOPEZ OCAÑA, A.; ZAFRA, M.(2003). *La atención a la diversidad en la Educación Secundaria Obligatoria*.Octaedro: Barcelona.

LOPEZ SÁNCHEZ, M. (2006). *La dignificación del alumnado connecesidades educativas especiales*. Granada: Grupo Editorial Universitario

LOU ROYO, M.A. y LOPEZURQUIZAR, N. (2005). *Basespsicopedagógicas de la Educación Especial*. Madrid: Pirámide.

MARQUEZ,E. y GARCIA-CANO, M. (2006). Educación intercultural y aprendizaje cooperativo.Una propuesta de innovación educativa en el aula. *Innovación Educativa*, 16, 121-131.

MARTIN, E.J. (2008). *Programación didáctica de una aula muy especial*. TutorialFormación, S.L.L.

MIÑOZ, J.M.;RIOS DE DEUS, M.P. (2004). Atención a la diversidad decalidad. Revista *Española de Orientacióny Psicopedagogía*, 15 (2) 413-424.

MONFORT, M. (2001). *Estimulación del lenguaje oral*. Madrid: ENTHA.

MUNTANER, J. J. (2001). A figura do profesor deapoio no proceso de atención á diversidade. *Revista Galega do Ensino*. Educación Especial, 32,107-128.

NIETO, J. y BOTIAS, F. (2000). *Losequipos de orientación educativa y psicopedagógica.* Barcelona: Ariel.

PARRILLA, A. (2001). O longo camiño cara á inclusión. *Revista Galegado Ensino*. Educación Especial, 32, 35-54

PUIGDELLIVOL, I. (2007). *Laeducación especial en la escuela integrada: una perspectiva desde ladiversidad.* Editorial Graó.

RUIZ, M.C. (2008). *La educaciónespecial en Europa.* Asociación Procompal de Profesores Comprometidos conAlmería.

Salimbeni, O. (2011).Escuela y Comunidad:participación comunitaria en el sistema escolar. Tendencias pedagógicas, ISSN1989-8614, Nº 17, 2011, págs. 19-31

SALVADOR MATA, F. (2000). *Comoprevenir las dificultades en la expresión escrita.* Málaga: Aljibe.

SALVADOR MATA, F. y GARCIA FERNANDEZ, I. (2007).Procesos cognitivos en la composición escrita de personas afectadas deparalisis cerebral. *Innovación Educativa*,17, 229-238.

SAN ANDRES, C. (2008). *Nuevas tecnologías aplicadas a la educación especial*. EdicionesCorintia S.Rl.L.

SEIJO, D. (2008). *Educación especial, competencias docentes para atención de alumnos connecesidades específicas de apoyo educativo: formación y recursos didácticos.* Port-Royal Ediciones.

SMITH, D.D. (2003). *Bases psicopedagógicas de laeducación especial.* Madrid:Pearson Prentice Hall.

STAINBACK, S. y STAINBACK, W. (1999). *Currículopara facilitar el aprendizaje a todos los estudiantes.* Madrid: Narcea.

THOMAS, G; LOXLEY, A. (2007). Reconstrucciónde la educación especial y construcción de la inclusiva. Editorial La Muralla,S.A.

TOLCHINSCKY, L. (2002). *Procesos de aprendizaje y formacióndocente en condiciones de extrema diversidad*. Octaedro: Barcelona.

VEGA, A. (2001). *Los centrosescolares ante la inadaptación social.* Málaga: Aljibe.

Recomendacións